

Posudek konzultanta na rigorózní práci Mgr. Petra Žižky

„Právo na život a trest smrti“

Rigorózní práce je předložena v rozsahu 128 normostran textu, k nimž jsou připojeny přehled obsahu, seznam literatury a 11 tabulkových příloh.

V úvodní části práce (str. 9 an.) se diplomant věnuje právu na život z hlediska jeho ústavních i mezinárodněprávních záruk v právním řádu České republiky. Zmiňuje též naši minulou právní úpravu obsaženou v československých ústavách (str. 11 an.) a v přílohách uvádí přehled vykonaných trestů smrti v Československu po 2. světové válce. V úplnosti traktuje zakotvení tohoto lidského práva v mezinárodních smlouvách, jimiž je ČR vázána, jakož i v dalších mezinárodních dokumentech (str. 13 an.). Dosud nikoli obecně známou je informace o tom, že pro ČR již od 1. listopadu 2004 vstoupil v platnost Protokol č. 13 k evropské Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, který bezvýjimečně zakazuje trest smrti (vyhl. pod č. 114/2004 Sb. m. s., str. 17).

V další části se autor zabývá vývojem právní úpravy trestu smrti na území našeho státu (str. 19 an.). Zmiňuje zde způsoby poprav ve středověku, katalog trestů smrti v osvícenských trestních kodexech Marie Terezie a Josefa II. i právní úpravu tohoto trestu v zákonech Rakouska-Uherska v 19. století. Samostatné kapitoly jsou věnovány období od roku 1918 do roku 1945 (str. 22 an.), třem poválečným letům (str. 25 an.), období od roku 1948 do přijetí nového trestního zákona v roce 1961 (str. 30 an.) a od roku 1961 do roku 1989. Následně rekapituluje ústup od trestu smrti po roce 1989, který se absolutizoval v Listině roku 1991.

Následující kapitola IV. je zaměřena komparativně na úpravu a používání trestu smrti v jiných státech. Diplomant zde uvádí dosti podrobnou statistiku států, které postupně trest smrti zrušily i těch, které tak dosud neučinily (str. 37, též první příloha doplněná o údaj poslední vykonané popravy v daném státě). Vypovídací hodnotu o právní kultuře i převažujících společenských hodnotách má údaj, že 80 – 90% všech poprav na světě se uskutečňuje pouze ve 4 zemích: v Číně, Íránu, USA a ve Vietnamu. Naproti tomu ve více než polovině zemí světa je trest smrti nepřípustný nebo se alespoň nevykonává.

Jasná tendence odklonu od trestu smrti je rigorozantem znovu podrobně dokladována na sjednání mezinárodních smluv na půdě OSN, vrcholícím nabytím platnosti Druhého opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech z roku 1989. Z regionálních úmluv o lidských právech rozebírá jak závazky plynoucí z Americké úmluvy o lidských právech z roku 1969 a z Africké charty práv člověka a národů z roku 1981, tak vývoj nejdůslednějšího systému eliminace trestu smrti, jak se vytvářel na půdě Rady Evropy (str. 52 an.). Specificky pak věnuje též pozornost užší evropské integraci na bázi Evropské unie – závazku obsaženému v čl. 2 odst. 2 Charty základních práv EU: „Nikdo nesmí být odsouzen k trestu smrti nebo popraven.“

Samostatně se autor zabývá některými vybranými státy, které trest smrti zrušily (zejména státy Evropy, ale i Latinské Ameriky – str. 63 an.) i těmi, které jej dosud zachovávají. Zvláštní pozornost vhodně věnuje Spojeným státům Americkým (str. 71 an.), resp. jejich členským státům a poukazuje na závažné defekty, jež vykazují ukládání a výkon trestu smrti v těch z nich, které jej používají (popravy mladistvých a duševně nemocných, letité průtahy v řízení o opravných prostředcích, kdy je však již odsouzený v „cele smrti“, rasová diskriminace při ukládání tohoto trestu a řada soudních omylů – jen podle přiznání tamní justice bylo od roku 1900 popraveno 23 nevinných lidí). Komparaci doplňují údaje o některých asijských a afrických státech.

V dalších částech autor popisuje platné ústavní úpravy práva na život ve vybraných státech světa (str. 78) a rozebírá důvody odlišnosti přístupu jednotlivých zemí k absolutnímu trestu.

Ilustrativní kapitola V. o způsobech výkonu trestu smrti je pak vhodným úvodem k závěrečné kapitole shrnující důvody uváděné ve prospěch existence trestu smrti i proti němu. Argumenty pro trest smrti zároveň autor podrobuje kritice, a to jak z normativních, tak sociologických a kriminologických pozic. Soupis argumentů proti trestu smrti je logickým souhrnem rigorozantových názorů, jež jsou konformní s naší platnou ústavní úpravou. V tomto smyslu pak v závěru formuluje tezi, podle níž se s dosažením jisté úrovně vyspělosti společnosti, umožňující technické provedení trestu doživotního vězení, stává trest smrti nadbytečným a nepřijatelným. V celosvětovém měřítku připouští možnost zachování trestu smrti „*jen pro určité výjimečné krizové situace za zvlášť závažné trestné činy v případech, kdy jsou technicky vyloučeny jiné druhy trestů*“ (str. 133). Poslední vývoj mezinárodního práva i ústavních úprav některých států v duchu trendu humanizace vnitrostátních i mezinárodních poměrů (str. 134), však i tuto ultimativní možnost namnoze vylučuje.

Závěr: Rigorózní práce splňuje příslušné formální požadavky. Po stránce obsahové prokazuje nejen znalost právní úpravy a dostupné odborné literatury, ale i rigorozantovu schopnost samostatného a kritického přístupu k zadanému tématu. Práce nově přináší zejména systematické přehledy právní úpravy práva na život s ohledem na rušení trestu smrti v jednotlivých státech a aktuální údaje z posledních dvou let o vývoji na tomto poli v ČR i ve světě.

Rigorózní práci proto **doporučuji k ústní obhajobě.**